

MIKKELI-SEURAN UUDESTISYNTYMINEN

Esitelmä Mikkeli - Seura ry:n syyskokouksessa 24.11.2013, Matti Liukkonen, FM, Mikkelin kaupungin eläkkeellä oleva kulttuuritoimenjohtaja

Mikkeli - Seuran toiminnan uudelleen käynnistämisestä on hyvin vähän kirjallisia dokumentteja olemassa, ennemminkin asioita käytiin suullisella tasolla. Mikkeli - Seura on hyvissä käsissä vieläkin, kun puheenjohtajana on Jukka Tikka ja varapuheenjohtajana kansatieteen tutkija Teppo Korhonen.

Suur-Savon Museoyhdistys perustettiin 1910, ja toiminnan tavoitteena oli esinekulttuurin kokoaminen Suur-Savon alueelta. Varsinainen kotiseutuaate syntyi kansallisromanttiselta pohjalta. Luennoitsijan subjektiivisena ajatuksena on, että jokainen muistaa syntymäkotikuntansa, asuu missä tahansa, ja sinne on aina jonkinlainen kaipuu. Kehnokin synnyinkoti on mielessä ja aika kultaa muistot.

Mikkeli - Seura perustettiin 7.3.1951, ja se on kaksi vuotta nuorempi kuin Suomen Kotiseutuliitto. Mikkeli-Seuran jäseniä olivat vaikutusvaltaiset henkilöt, kuten piispa, pappi, kaupunginjohtaja jne. Kotiseututyön eteenpäin vieminen ei tosin ollut innokasta käytännön tasolla. Vuonna 1979 saatiin jo vihiä työn alla olevasta kulttuuritoimintalaista, joka tuli voimaan 1981. Laissa todettiin ensimmäisen kerran kotiseututyö kulttuuritoimintaan kuuluvaksi. Kuntien velvoitteeksi jäi vastata itse kotiseututyöstä tai tukea paikallisia kotiseutuyhdistyksiä. Mikkelin kaupunki liittyi vuonna 1980 Suomen Kotiseutuliiton jäseneksi ja järjesti samana vuonna Valtakunnalliset Kotiseutupäivät. Vuonna 1979 oltiin mukana Turussa kotiseutupäivillä, ja siellä jaettiin vasemman käden työrukkasia kaikille osallistuneille. Rukkaseen oli laitettu Mikkelin seudun esitteitä. Rukkanen oli yksi Olli Kervisen useista hyvistä ideoista. Mikkeliin tulleille kotiseutupäivävieraille jaettiin oikean käden rukkanen. Rukkaset saatiin edullisesti, sillä tunnettu markkinamies Rukkas - Antti oli tehnyt konkurssin ja hän myi niitä pimeästi tarvitseville. Valtakunnallisten kotiseutupäivien teemana oli Mikkelin markkinat, ja useita vuosia myöhemmin muille Valtakunnallisille Kotiseutupäiville osallistuneet kehuivat Matille, että vuoden 1980 kotiseutupäivät olivat parhaat, mitkä koskaan on pidetty. Mikkeli löi mm. Kokkolan vuoden 1982 kotiseutupäivät menen tullen. Mikkelin Kotiseutupäivien teemaan liittyi myös taiteilija Martti Poikolaisen suunnittelema kukkotarra, jota liimattiin mm. rukkasiin, hammastikku- ja tulitikkurasioihin. Myhäilevä Mikkeli oli silloin Mikkelin kaupungin slogan ja se jäi käytöstä 1982. Lähiaikoina on lehdessä ollut kehua, että pitäisi ko. slogan ottaa jälleen käyttöön. Matilla oli 20.000 kpl käytöstä poistettuja Myhäilevä Mikkeli -serviettejä, joita riitti työpaikalle ja kotiin käytettäväksi. Myhäilevä Mikkeli on ollut paras kaupungin slogan koskaan.

Kun Kulttuuritoimintalaki astui voimaan, se aiheutti miettimistä, kuinka lain velvoitteet käytännössä järjestetään. Kaupunginhallitus ja kaupunginjohtaja päättivät, että kaupungin pitää perustaa yhdistys tai etsiä olemassa oleva edistämään kotiseututyötä Mikkeliissä. Museojaoston puheenjohtaja Eino Valjakka oli innokas kotiseutumies ja suostui mukaan etsintään. Aluksi katseet suuntautuivat Suur-Savon Museoyhdistykseen, joka oli Suomen Kotiseutuliiton jäsen.

Suur-Savon museoyhdistys oli vuonna 1977 joutunut luopumaan museon pidosta, ja museo siirtyi kaupungin hoitoon varoineen ja velkoineen. Varoja etsittäessä epäiltiin jopa, että maakunta-arkiston johtaja Keijo Astala olisi piilottanut yhdistyksen puhelinosa-kekirjan, jolloin kiistelystä oli kehkeytyä lähes poliisiasia. Kotiseutuarkistoa tyhjennettäessä vuosituhannen vaihteessa Suur-Savon museoyhdistyksen puhelinosa-kekirja löytyi taideyhdistyksen papereista.

Kulttuuritoimintalain veloitteiden täyttämiseksi Matti ja Eino Valjakka kutsuivat koolle kokouksen, joka järjestettiin Suur-Savon museon vintillä. Kokoukseen osallistuivat Keijo Astala, Tauno Häkli, rovasti Eero Mikkonen (Otavan Opiston entinen rehtori), Matti ja Eino Valjakka. Kokouksen tavoitteena oli, että Suur-Savon museoyhdistys vastaisi kotiseututyöstä. Keijo Astala vastusti voimakkaasti esitettyä ajatusta. Tauno Häkli muisti, että kaupungissa on kotiseutuyhdistys Mikkeli – Seura, joka tosin oli ollut toimimatta 16 vuotta eikä sillä ollut toimihenkilöitä. Matti totesi, ettei ollut koskaan kuullutkaan koko seurasta. Pitkällisen pohdinnan tuloksena Tauno Häkli muisti, että Mikkeli-Seuran rahastonhoitajana oli viimeksi ollut maakunta-arkistossa työskentelevä Reino Honkiniemi. Museon vintillä pidetty kokous päätettiin Suur-Savon museoyhdistyksen osalta tuloksettomana. Kun ovia oltiin sulkemassa, Eero Mikkonen muisti, että pullat jäivät vintille ja haki ne mukanaan kotiinsa. Matti kävi maakunta-arkistossa tapaamassa Reino Honkiniemeä, joka esitteli Mikkeli-seuran paperit. Rahastonhoitaja oli tehnyt työnsä hyvin. Mikkeli - Seuralla oli hieman yli 4.000 markkaa rahaa tilillä. Vaikka toiminta olikin päättynyt, rahastonhoitaja oli merkkauttanut pankkikirjalle vuosittain korot. Samoin muut asiakirjat olivat arkistossa tallessa.

Mikkelin maalaiskunnan ja Mikkelin kaupungin kulttuuritoimijoiden yhteistyö oli ollut vähäistä. Vuonna 1982 pidettiin historiallinen kokous, kun järjestettiin yhteinen maalaiskunnan ja kaupungin kulttuurilautakuntien kokous, jonka tärkein päätös oli tehdä Mikkelinpäivästä paikallinen liputuspäivä. Ehdotus vietiin vielä kunnan- ja kaupunginhallituksen hyväksyttäväksi. Myönteisen päätöksen jälkeen aloitettiin Mikkelinpäivän suunnittelu. Mikkelillä on ainoana kaupunkina oma nimipäivä, jonka yhteyteen ryhdyttiin suunnittelemaan yleisöjuhlaa ja lipunnostotilaisuutta hallitustorille. Matin muistin mukaan lipunnostoseremonian lopettamisen jälkeen ei ole ollut pakkasia Mikkelinpäivän aamuna. Sen sijaan silloin oli, kun lipun nostajina usean vuoden ajan olleet Norolan nuorisoseuralaiset nostivat lipun ja fanfaarin puhaltajien huulet sinistyivät kylmää metallia vasten. Matti tärisi kylmästä yhdessä kulttuurilautakunnan ja usein myös kunnanvaltuuston puheenjohtajan sekä joidenkin harvojen paikalle tulleiden kanssa. Paikalla oli yleensä myös kävelykadun puliukot, jotka halusivat tietää, mitä tapahtuu. Jo 1960-luvulla kaupungin syntymäpäiväviikolla (7.3.) pidettiin kulttuuriviikko, joka tosin loppui 1960-luvun lopulla. Maalaiskunnan kanssa tehtiin yhteistyötä, kun yritettiin saada Mikkelinpäivä näkyville kaupungin liikkeisiin. Yritykset kariutuivat aina siihen, että etenkin suurempien liikkeiden koristelut ja mainokset suunniteltiin ketjujen pääpaikoilla ja tuotiin sellaisinaan kauppoihin. Liputus ei saanut kovinkaan suurta suosiota, ja usein syynä oli aiheutuva työvoimakustannus. Myöhemmin Mikke ry on luonut onnistuneen yhteistyöverkoston tällaisten asioiden hoitamiseen liikkeiden kanssa.

Ammattikoulun juhlasalissa pidettiin vuonna 1983 Mikkelinpäivän juhla, johon osallistui yli 300 henkilöä. Juhlan jälkeen koulun ruokalassa pidettiin varsinainen seuran toiminnan uudelleen aloituskokous, johon osallistui noin 30 henkilöä. Mukana oli mm. nykyisen puheenjohtajan isä. ”Henkiinherättämiskokoukseen” osallistuneiden henkilöiden luettelo on nyt Pia Puntasella, joka toimittaa sen maakunta-arkistoon. Hankalinta oli saada seuraan puheenjohtaja. Mikkeli - Seuran perustajia olivat piispa, maaherra, jne, jotka eivät olleet kiinnostuneita toiminnasta enää 1980-luvulla. Useimpien kieltäytymisen syynä oli, että he edustivat työnsä puolesta suurempia väestömääriä eivätkä olleet perusmikkeliläisiä. Hillevi Vesterinen oli myös mukana toiminnassa aktiivisesti hakien seuralle mm. puheenjohtajaa. Kaupunginvaltuuston puheenjohtaja Seppo Häkkinen oli luvannut miettiä puheenjohtajuusasiaa. Matti tapasi hänet kerran torilla, jolloin Seppo Häkkinen totesi olevansa liian vanhan puheenjohtajaksi ja totesi, että löydätte häntä nuoremman henkilön. Niinpä Hillevi Vesterinen joutui Matin suostuttelemana ikään kuin väkisin puheenjohtajaksi, mutta hoiti työnsä erittäin hyvin.

Hallituksen jäseniä löytyi hyvin toimintaan mukaan ja seuran toiminta on ollut aktiivista. Elomaan talo tuli myöhemmin onnenkantamoisena ikään kuin puskista, ja antoi kotiseututoiminnalle lisää painoarvoa. Mikkeli - Seura on osallistunut etenkin 2000-luvulla mm. lausunnon antajana kaavoitusasioissa, ja joskus seuraa on mm. rakennusten suojelua puoltavien kannanottojen vuoksi ”kirottu” kaupunginhallinnossa. Kaupunginosaseuroja on ollut 1970-luvulta lähtien ja heillä on omat tavoitteet pienemmissä puitteissa. Seuran sääntöihin oli jo 1950-luvulla laitettu maalaiskunta ja kaupunki yhdistyksen toiminta-alueeksi. Kun osaliitosta 80-luvulla suunniteltiin, olivat maalaiskunnan ja kaupungin välit viileät. Yhteydenpito kulttuuritoimien välillä oli sallittu vain kaupungin- ja kunnanhallituksen kautta, viranhaltijoiden ei suotu pitävän yhteyttä keskenään. Kun myönnettiin kulttuuriavustuksia, ei tiedetty, haettiin niitä sekä maalaiskunnan että kaupungin puolelta. Tietoa ei saanut, kuin soittamalla salaa viranhaltijalle tai lukemalla pöytäkirjoista. Liitoksen tapahduttua ongelma poistui.

Mikkelissä oli paljon tapahtumia 1980-luvulla: Mikkelin kaupungin syntymäpäiväviikolla järjestettiin Mikkelin musiikkiviikko (9-päiväinen tapahtuma), jossa paikalliset kuorot esiintyivät, viikonloppuina oli myös muuta tapahtumaa, Mikkeli-päivän tapahtuma lokakuussa, Rapu & Muikku -juhlia pidettiin vuodesta 1970 (ei vuonna 1980, kun olivat Valtakunnalliset Kotiseutupäivät) ja lopuivat vuonna 1989. Rapu & Muikku -juhliin osallistunut väkimäärä oli 1970 noin 20.000 henkilöä. Savon kulttuuripäivät järjestettiin vuonna 1983, päivien teemana oli savolaisuus ja tapahtuman alkuun panijana Kuopion yliopiston rehtori Osmo Hänninen, joka nosti savolaisuuden kunniaan ns. vastaiskuna karjalaisuuden edistäjä Heikki Kirkiselle. Savon kulttuuripäivät järjestettiin Mikkelissä myös vuonna 1999. Pohjoismainen käyrätorvensoittokilpailu järjestettiin Mikkelissä vuosina 1985 ja 1989. Käyrätorvi oli ainoa soitin, jolle ei ollut vielä omaa kilpailua. Käyrätorvensoiton kilpailun järjestämisessä oli vaikeuksia, koska tapahtuman paras aika oli kesällä, soittajien määrä Pohjoismaissa ei ole kovin iso ja he ovat kiinni orkesterien kausiohjelmistoissa, myös soittajissa vaihdunta oli vähäistä.

Mikkelin kaupunginorkesterin kunnallistamisen suunnittelu alkoi 1982. Soittajien määräksi sovittiin 12 hengen kamariorkesterikokoonpano sekä optio viidestä puhaltajasta. Optio on vieläkin olemassa, sillä kustannussyistä sitä on lykätty aina vuosilla eteenpäin. Onni Kelo tuli kapellimestariksi vuonna 1980, jolloin orkesteri koostui neljästä soittajasta ja loput oli koottu musiikkiopiston opettajista ja varuskuntasoitto-kunnan soittajista. Vuonna 1990 perustettiin kunnallinen Mikkelin kaupunginorkesteri.

Mikkelin teatteri ei ole halunnut kunnalliseksi, vaan on toiminut aina yhdistysmuotoisena. Konserttitalon suunnittelun aloittamisesta päätettiin Mäntymotellissa vuonna 1981. Lieksan monitoimitalon suunnitelma, joka oli mallina mahdollisen monitoimitalon saamiseksi Mikkeliiin, oli Matilla hyllyssään yli 20 vuotta. Lopulta tehtiin Mikaelin konsertti- ja kongressitalo, joka valmistui vuonna 1988. Mikaelin hintaa, 56 miljoonaa markkaa, kauhisteltiin ja rakentamispäätös kuumensi valtuutettujen tunteita lähes kiehumispisteeseen. Kuitenkin Mikkelin kantokyläluokan muutos hieman myöhemmin (10 miljoonaa markkaa per vuosi) aiheutti sen, että Mikaelin hinta oli kuudessa vuodessa maksettu toisen kerran. Raili Häkkinen kertoi, että Seppo Häkkiselle tuli kotiin kirjeitä, joissa vastustettiin Mikaelin rakentamista, olipa yhdessä kirjeessä jopa uhkaus Seppo Häkkisen hengenmenosta. Jukka Tikka kertoi, että värikkäitä kokouksia pidettiin koskien myös Mikaelin tonttia.

Vuonna 1988 oli Mikkelin kaupungin 150-vuotisjuhlavuosi, joka oli huomattavasti laajempi kuin vuonna 1963 pidetty 125-vuotisjuhla, jossa mm. Matti oli lausumassa runoja kansalaisopiston piirissä. 150-vuotisjuhlavuoden budjetti oli yli 2 miljoonaa markkaa.

Marja-Liisa Puttonen kirjoitti puhtaaksi tekstit ja oli yhteyshenkilönä keskushallintoon sekä toimi erillisten tapahtumien ”koordinaattorivääpelinä”. Matti Liukkonen oli monessa tehtävässä järjestelemässä tapahtumia. Seuraavana vuonna pidettiin Mikkelin ensimmäinen Veteraanipäivien valtakunnallinen juhla jäähallissa, hieman yli 6.000 veteraania. Istumapaikkoja oli 6.500. Raili Häkkinen kertoi, että oli osallistunut tapahtumaan, joka oli ollut mahtava juhla. Kaupunki on järjestänyt paikallisia veteraanijuhlia sen jälkeen joka vuosi. Ensimmäisinä vuosina tosin vuorovuosin maalaiskunnan kanssa. Näyttämöpäivät siirtyivät Lahdesta vuonna 1987 Mikkeliin, jolloin kaupunki alkoi tukea sitä. Koko vuosikymmenen ajan tapahtui paljon. Yksi tärkeimmistä tapahtumista oli Mikkel-Seuran toiminnan käynnistyminen.

Anja Jääskeläinen kertoi, että seuran perustava kokous oli pidetty 7.3.1951, mutta maakunta-arkistossa on hyvin vähän aineistoa Mikkel-Seurasta vuodesta 1951 – 1964. Vuoden 1983 uudelleen perustettu yhdistys alkaa vuodesta 1996, jotka Maaret Kaksonen on toimittanut. Vuoden 1983 – 1995 pöytäkirjat ovat kateissa. Ensimmäinen sihteeri oli Pirkko Suutari (asuu nykyisin Nokiolla) 1995 – 1996, sen jälkeen Tuulikki Lampinen, joka ei ole saanut haltuunsa vanhempaa arkistoa. Mikäli historiaa halutaan kirjoittaa, joudutaan kirjoittamaan nojautuen kaupungin kulttuurilautakunnan pöytäkirjoihin ja muuhun aineistoon. Hillevi Vesterisen jäämistöä on Elomaan talolla ja se on vielä läpikäymätöntä.